

GGY218 Kırsal Ekonomi ve Kırsal Alan Yönetimi

Prof. Dr. Harun TANRIVERMİŞ - Doç. Dr. Yeşim ALİEFENDİOĞLU

Ankara Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Bölümü

KIRSAL ALAN KAVRAMI VE EKONOMİ

- ❑ Kentsel alanlardan kırsal alanları ayıran üç boyuttan (yerleşim yoğunluğu, yerleşim boyutu ve erişilebilirlik) bir veya ikisi gözden kaçırılmalı, yoksa karmaşıklık artar.
- ❑ Sık kullanılan kentsel alan tanımlarına ilişkin genel bakıştan elde edilen çerçeve - bu çerçevenin yakın tarihteki *kırsal* alan tanımlarının ulus ötesi karşılaştırılmasında BM ve OECD tarafından kullanıldığı görülmekte.

Kentsel ve kırsal alanları tanımlamak için geleneksel ölçütler

Kullanım sıklığının azalan sıralamasına göre kentsel kriterlerin BM (1969) sınıflandırılması

- Nüfus büyüklüğü (idari alan veya yerleşimin)
- Nüfus (veya konut) yoğunluğu
- Ekonomik faaliyetlerin özellikleri
- Diğer kentsel karakteristik(ler)
- İdari durum veya yapı

Kriterleri kullanan ülke sayısını gösteren (24 üzerinden) OECD (1994) kırsal kriterlerin sınıflandırılması

- Yerleşimin nüfus büyüklüğü - 14
- Birleşik kentler dışında idari bölge nüfusu - 6
- İdari alan nüfusu büyüklüğü - 8
- Nüfus yoğunluğu -7
- İstihdam içinde tarım sektörünün payı - 3
- Yerleşimin göç alıp-vermesi (içeri/dışarı gidiş-geliş oranı) - 4
- Merkezilik veya hizmet seviyeleri - 2
- İdari durum veya yapı- 5

Kırsal Alan Kavramı

- ❑ Uluslararası kırsal koşulları ve eğilimleri karşılaştırmak için OECD kırsal alanları; nüfus yoğunluğunun km² başına 150 kişinin altında olduğu mekanlardır. Bu temel veri ışığında kırsal alanlar üç gruba ayrılmaktadır.
- ❑ Baskın (veya ağırlıklı) kırsal alanlar: Bir ildeki toplam nüfusun %50'den fazlası kırsal alanlarda yaşamaktadır.
- ❑ Orta ya da önemli kırsal alanlar: Bir ildeki toplam nüfusun %15 ile %50 arası kırsal alanlarda yaşamaktadır.
- ❑ Baskın (veya ağırlıklı) kentsel alanlar: Bir ildeki toplam nüfusun %15'inden azı kırsal alanlarda yaşamaktadır.

Kırsal Alan Kavramı

- ❑ Özellikle baskın kırsal alanlar da kırsallığın ağırlığını daha ileri düzeyde nitelendirmek için iki alt gruba ayrılmıştır:
 - Tamamen kırsal: Bir ildeki ilçelerin %10'unun, km² başına 150 kişiden az nüfus yoğunluğuna sahip olduğu alanlar,
 - Baskın kırsal: Bir ildeki ilçelerin %50-99,9'unun, km² başına 150 kişiden az nüfus yoğunluğuna sahip olduğu alanlardır.
 - Birçok insan kırsal alanları, geniş, açık, merkezlerden uzak, güzel, nüfus yoğunluğunun düşük, ekonomik hayatın tarıma dayalı, geleneğin muhafaza edildiği, eğitim, sağlık, haberleşme, sosyal güvenlik gibi sosyokültürel olanakların yeterince gelişmemiş olduğu yerleşimler olarak tasvir eder. Ayrıca mevcut manzara ortadan kalksa bile bu düşünceler uzun süre varlığını sürdürebilirler.

Kırsal Alan Kavramı

- ❑ OECD'nin kullandığı metodolojiye göre kır-kent ayrımı, 1 km²'lik ızgara sistemi üzerine yerleştirilmiş nüfus verisi kullanılarak tanımlanan kentsel merkezler veya yüksek yoğunluklu kentsel kümeler esas alınarak yapılmaktadır.
- ❑ İlk aşamada **nüfus yoğunluğunun 150 kişi/km²'nin altında olduğu bölgeler** tespit edilerek **kırsal** olarak sınıflandırılmaktadır. Ancak Japonya ve Kore gibi ulusal nüfus yoğunluğu kilometrekare başına 300 kişiyi aşan yerlerde bu eşiğin 500 kişi/km² olarak alındığını belirtmek gerekir. **Farklı ülkelerde farklı ölçütler esas alınmaktadır.**
- ❑ Kırsal bölgelerde yaşayan nüfusun yüzdesi kullanılarak yerleşimler gruplandırılmaktadır. Kırsal bölgelerde yaşayan nüfusun payı % 15'in altındaysa «ağırlıklı olarak kentsel», % 15 ila % 50 arasındaysa «önemli ölçüde kırsal», % 50'nin üzerinde ise «ağırlıklı olarak kırsal» bölge olarak tanımlanmaktadır.

Kırsal Alan Kavramı

- ❑ Ülkelere göre kent merkezlerinin büyüklüğü dikkate alınarak yeniden sınıflandırma yapılması yoluna gidilmektedir.
- ❑ OECD'ye üye ülkelerin kendilerine özgü kırsal alan tanımları da olabilmektedir.
- ❑ Örnek: Avusturya'ya göre kırsal alanlar, kentsel olmayan veya kent merkezi olmayan alanları; Kanada'da kırsal alanlar, 1.000'den az nüfusu olan ve km² başına 400 kişiden daha az yoğunluklu alanları ifade etmektedir.
- ❑ Finlandiya'da kırsal alanlar kalkınma tiplerine göre kente bitişik kırsal alanlar, kırsal merkez olan alanlar ve çevresel alanlar olarak sınıflandırılmaktadır.
- ❑ Fransa'da ve Portekiz'de kırsal alanlar kentsel olmayan veya kent merkezi olmayan alanları; Yeni Zelanda'da kırsal alanlar 1.000 veya daha fazla kişinin bulunduğu merkez dışındaki alanları ifade etmektedir.

Kırsal Alan Kavramı

Kırsal alan tanımı yapan değişik ulusal kriterlerden örnekler

Ülke	Kriterler
Avusturya	Nüfus yoğunluğunun 400 kişi/km ² 'den daha düşük olduğu ve toplam nüfusu 1.000 kişiden daha düşük olan yerleşimler
Danimarka	Toplam 200 haneden daha az olan topluluklar
İngiltere ve Galler	Herhangi bir resmi tanımı olmamasına karşın, kırsal ajans tarafından nüfusu 10.000 kişiden fazla olan yerleşimler dışında kalan yerleşimler
İrlanda	İrlanda'da toplam kentsel alan ve toplam kırsal alan arasında ayırım yapılmış ve toplam 100 yerleşim yeri kırsal olarak tanımlanmış
İtalya	Toplam 10.000 kişiden daha az olan yerleşim yerleri
Norveç	Toplam 200 haneden daha az olan topluluklar
Portekiz	Toplam 10.000 kişiden daha az olan yerleşim yerleri
İskoçya	Nüfus yoğunluğu km ² başına 100 kişiden daha düşük olan yerel otorite bölgeleri
İspanya	Toplam 10.000 kişiden daha az olan yerleşim yerleri
İsviçre	Toplam 10.000 kişiden daha az olan yerleşim yerleri

Kaynak: Roberts and Hall (2003)

Kırsal Alan Kavramı

- ❑ OECD sınıflandırması sonucunda Türkiye'nin alan ve nüfus bakımından büyük bir bölümünün baskın veya orta kırsal alan olduğu ortaya çıkmaktadır.
- ❑ 2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre nüfusun %83, toplam alanın %98'i kırsaldır. Benzer şekilde OECD'nin nüfus yoğunluğunu esas alan tanımına göre kırsal bölgeler Avrupa Birliği'nin toplam alanının %92'sini oluşturur. Nüfusun %50'den fazlası kırsal alanlarda yaşar.
- ❑ AB'de resmi tanım nüfus yoğunluğu < 100 kişi/km²
- ❑ 25 üyeli AB alanlarının %90'ı ve nüfusun %57'si kırsal alan.